КЗ ЛОР ЛЬВІВСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ДЕКОРАТИВНОГО І УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА ім. І. ТРУША
Предметна комісія професійно-орієнтованих дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
заступник директора
з навчальної роботи

_____
“_____”_____20___ року

РОБОЧА ПРОГРАМА

ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

історія орнаментів та народних промислів

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво
Спеціальність: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Освітньо-кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр
курс 4
семестр 6-7

Львів – 20___ рік

Робоча програма освітньої компоненти Історія орнаменту та народних промислів освітньо-кваліфікаційного рівня «фаховий молодший бакалавр» за напрямом підготовки 02 Культура і мистецтво

«___»_____, 20__ року- __ с.

Розробник:
Слободян Галина Петрівна
Рецензент:

Робоча програма затверджена на засіданні предметної комісії професійно – орієнтованих дисциплін КЗ ЛОР ЛФКДУМ ім. І. Труша

Протокол № 2 від ___ 2026 року

Голова предметної комісії Слободян Г.П.

_____

_____ вересня 2026 року

Схвалено: Навчально-методичною радою КЗ ЛОР ЛФКДУМ ім. І. Труша
За напрямом підготовки 02 Культура і мистецтво
Спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
Протокол № _____ від _____ 2026 року
Голова навчально-методичної ради Ваврух М.І.

_____ вересня 2026 року

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни 4
2. Компетентності та результати навчання 7
3. Структура дисципліни 14
4. Зміст дисципліни 18
5. Методи навчання 27
6. Методи контролю 28
7. Система оцінювання результатів навчання 29
8. Рівні оцінювання за 12-бальною шкалою 30
9. Матеріально-технічне забезпечення дисципліни 32
10. Рекомендована література 34

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань: 02 Культура і мистецтво
Спеціальність: 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація
Освітньо-професійна програма: Художній розпис
Освітньо-кваліфікаційний рівень:Фаховий молодший бакалавр
Курс: Ш
Семестр: 1, 2

Характеристика навчальної дисципліни	Показник	
Кількість кредитів ЄКТС	3	
Модулів	2	
Змістових модулів	4	
Загальний обсяг дисципліни	90 год.	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	2 год.	
Форма навчання	денна	
Рік підготовки:	4-й	
	Семестр 1	**Семестр 2**
Лекції	30 год.	30 год.
Самостійна робота	15 год.	15 год.
Форма контролю	Залік	

СТАТУС ДИСЦИПЛІНИ

Освітній компонент «Історія орнаменту та народних промислів» є обов'язковою (нормативною) складовою освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра за спеціальністю 023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. Дисципліна належить до циклу професійної та практичної підготовки**,** є професійно-орієнтованою та забезпечує формування спеціальних компетентностей.

Освітній компонент інтегрується з такими дисциплінами, як:

- Історія світового мистецтва
- Історією українського мистецтва
- Культорологією

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Мета і завдання навчальної дисципліни – метою дисципліни є формування у здобувачів мистецької освіти професійних знань про історію розвитку орнаменту та народних промислів, його основних етапів та напрямів, культурних взаємозвязків, стильових особливостей, композиційних структур, ритмів, колориту, символіки:

У результаті навчальної освіти здобувач освіти повинен:

знати:

- базову термінологію та понятійний апарат теорії орнаменту, образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та народних художніх промислів;

- основні види, типи та композиційні схеми побудови орнаментів (стрічковий, сітчастий, розетковий тощо);
- історичні етапи розвитку орнаментального мистецтва, ключові художні стилі різних епох та культур;
- історико-географічні особливості розвитку традиційних народних промислів України та світу;
- семантичну компоненту, символічне значення та сакральні основи формування і застосування традиційних орнаментальних мотивів.

вміти:

- вільно послуговуватися фаховою термінологією під час мистецтвознавчого аналізу та презентації власних робіт;
- розрізняти та класифікувати орнаменти за їхніми формальними, стилістичними та регіональними ознаками;
- визначати історично-географічну приналежність зразків орнаментики та виробів народних промислів;
- виокремлювати та трактувати семантичну складову орнаментальних композицій;
- зіставляти та порівнювати художні стилі орнаментів різних епох і етнографічних регіонів, виявляючи їхні спільні риси та локальну самобутність;
- графічно та матеріально відтворювати типові орнаментальні структури з дотриманням законів ритму, симетрії, пропорцій і колориту.

демонструвати (володіти навичками):

- здатність творчо застосовувати на практиці набуті теоретичні знання з історії та теорії орнаменту;

- навички стилізації традиційних орнаментальних мотивів та їхньої трансформації в сучасні декоративні форми;
- уміння органічно інтегрувати знання про орнаментику та народні промисли у власні навчальні й творчі мистецькі проєкти;
- культуру професійного мислення та повагу до збереження національної й світової культурної спадщини у власній художній практиці.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Вивчення навчальної компоненти «Історія орнаменту та народних промислів» спрямоване на формування у здобувачів фахової передвищої освіти інтегральної компетентності щодо здатності розв'язувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері мистецтва й дизайну. Дисципліна забезпечує розвиток **загальних компетентностей**, зокрема здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, навичок пошуку й опрацювання інформації з різних джерел, а також збереження та примноження моральних, культурних і наукових цінностей суспільства. Водночас компонента формує ключові **фахові компетентності**: здатність усвідомлювати роль і місце народного та декоративного мистецтва в історико-культурному процесі, оперувати професійною термінологією, здійснювати мистецтвознавчий і стилістичний аналіз творів, розуміти семантику традиційної орнаментики та застосовувати історико-художній досвід народних промислів у власній творчій і проєктній діяльності.

Очікувані результати навчання з навчальної компоненти

За результатами опанування навчальної компоненти «Історія орнаменту та народних промислів» здобувач освіти досягає таких програмних результатів навчання: уміє вільно послуговуватися фаховою термінологією, класифікувати основні види й композиційні структури

орнаментів, а також визначати їхні історично-географічні та стилістичні особливості. Здобувач здатний виокремлювати семантичну компоненту формування й застосування орнаментальних мотивів, зіставляти та порівнювати художні стилі різних епох і етнографічних осередків. На практичному рівні студент уміє графічно й матеріально відтворювати типові орнаменти, творчо застосовувати набуті теоретичні знання на практиці та органічно інтегрувати традиції народних художніх промислів у власні мистецькі й дизайнерські проєкти.

Інтегральна компетентність (ІК)

- **ІК.** Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі у сфері образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації та може характеризуватися комплексністю та невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності (ЗК)

- **ЗК 2.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
- **ЗК 3.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- **ЗК 5.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- **ЗК 6.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- **ЗК 8.** Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

Спеціальні компетентності, що формуються дисципліною . Спеціальні (фахові) компетентності (СК)

Повний перелік спеціальних (фахових) компетентностей (СК)

- **СК 1.** Здатність до знаходження творчих рішень для створення художніх творів (відповідно до освітньо-професійної програми).
- **СК 2.** Здатність аналізувати власні творчі результати та сприймати конструктивну критику.
- **СК 3.** Здатність використовувати знання та розуміння традицій та сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у професійній діяльності.
- **СК 4.** Здатність виконувати поставлені завдання зі втілення художнього задуму та/або реставрації творів мистецтва (відповідно до освітньо-професійної програми).
- **СК 5.** Здатність використовувати методику викладання фахових дисциплін у мистецькій освіті.
- **СК 6.** Здатність застосовувати професійну термінологію.
- **СК 9.** Здатність представляти, оформлювати та публічно презентувати результати власної творчої діяльності в сучасному арт-просторі.
- **СК 10.** Здатність дотримуватись етичних норм у фаховій діяльності та розуміти необхідність охорони інтелектуальної власності.
- **СК 11.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- **СК 12.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Програмні результати навчання (ПРН)

Вивчення освітньої компоненти «Історія орнаменту та народних промислів» забезпечує досягнення таких програмних результатів навчання:

- **РН 3.** Збирати, аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел, використовувати її для професійної діяльності (у контексті дослідження

історико-географічних осередків народних промислів та семантики орнаментів).

- **РН 4.** Знаходити творчі рішення до поставлених завдань з проєктування та виконання в матеріалі творів образотворчого/декоративного мистецтва (шляхом трансформації та інтеграції орнаментальних мотивів у власні художні проєкти).
- **РН 6.** Застосовувати базові знання з історії мистецтва, інші спеціалізовані теоретичні знання, орієнтуватися в сучасних процесах у мистецькій сфері (розрізняти, класифікувати та порівнювати історичні стилі орнаментів).
- **РН 7.** Втілювати художні задуми на основі національної ідентифікації з використанням мови образотворчого/декоративного мистецтва та з урахуванням українського і міжнародного досвіду (опора на традиції народних промислів під час створення власних композицій).
- **РН 11.** Застосовувати закономірності побудови художнього твору (графічно та матеріально відтворювати типові орнаментальні структури з дотриманням ритму, симетрії й пропорцій).
- **РН 12.** Розробляти формальні площинні, об’ємні та просторові композиційні рішення (будувати стрічкові, сітчасті та розеткові орнаментальні композиції).
- **РН 16.** Застосовувати фахову термінологію в спілкуванні на професійні теми (вільно оперувати понятійним апаратом теорії орнаменту та народних промислів).
    - Зазначені загальні та спеціальні (фахові) компетентності, а також програмні результати навчання освітньої компоненти «Історія орнаменту та народних промислів» корелюють із матрицею відповідності освітньо-професійної програми спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр.

МАТРИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗА ТЕМАМИ ЗАВДАНЬ

Освітній компонент: «Історія орнаменту та народних промислів»
Структура дисципліни: 2 модулі (4 змістові модулі)

№	Назва змістового модуля та завдань (практичних та індивідуальних)	Компетентності (Коди)	Результати навчання (Коди)	Технологічний фокус завдання
1	**Змістовий модуль 1.** Історія зародження та формування орнаменту, його стильових характеристик від ранніх етапів до доби Ренесансу. *Завдання: Стилістичний аналіз та графічне відтворення орнаментів Етрусього мистецтва, Давнього Єгипту, Античності, Сходу, Візантії, кельтів, Середньовіччя та Відродження*	ЗК 02, ЗК 05, ЗК 08, СК 03, СК 06, СК 12	РН 03, РН 06, РН 11, РН 16	Вивчення модульної сітки, принципів симетрії та рапорту; побудова геометричних схем (меандр, «гіріх», кельтська плетінка) за допомогою креслярських інструментів; графічне відтворення етруських, античних і ренесансних мотивів із дотриманням

	(Практичні № 1–2; ІНДЗ)			історичної колористики.
2	**Змістовий модуль 2.** Розвиток орнаменту середини XVI ст. – початку XXI ст. *Завдання: Компаративний аналіз та стилізація орнаментики Бароко, Рококо, Класицизму й Ампіру, Модерну, культур Африки та Австралії, а також орнаменту XXI ст. (ІНДЗ)*	ЗК 02, ЗК 06, ЗК 08, СК 01, СК 03, СК 06, СК 12	РН 03, РН 06, РН 12, РН 16	Аналіз пластики ліній («S-» і «С-подібні» завитки, «лінія удару бича») та контрасту форм; зіставлення класичних стилів з автентичною орнаментикою Африки та Австралії; створення ритмічних рядів і сучасних стилізованих мотивів у графічних техніках (туш, перо, гуаш, маркер).
3	**Змістовий модуль 3.** Вступ та основні етапи становлення і	ЗК 02, ЗК 03, ЗК 05, СК 03, СК 06, СК 12	РН 03, РН 06, РН 07, РН 11, РН 16	Декодування сакральної та оберегової

	розвитку українського орнаменту. *Завдання: Дослідження та реконструкція орнаментальних систем Трипілля, скіфської доби, Київської Русі, українського Бароко, української сецесії та сучасного українського орнаменту (ІНДЗ)*			символіки (Дерево життя, солярні знаки, звіриний стиль); простеження еволюції української орнаментики від архаїки до модерну (Г. Нарбут, В. Кричевський); графічна реконструкція композиційних схем (стрічкова, сітчаста, розеткова) із дотриманням національної колористики.
4	**Змістовий модуль 4.** Народні промисли України та їх значення у побуті та культурі. *Завдання: Атрибуція*	ЗК 02, ЗК 06, СК 01, СК 02, СК 04, СК 11, СК 12	РН 04, РН 07, РН 12, РН 16	Аналіз художньо-технологічних особливостей провідних осередків України (вишивка,

регіональних осередків та творча інтерпретація мотивів українських народних промислів у власний проєкт (Практичне № 3; ІНДЗ)		ткацтво, кераміка, різьблення, розпис, писанкарство); авторська стилізація локальних орнаментальних мотивів; розробка цілісної декоративної композиції у вибраній техніці для інтеграції в курсовий або творчий проєкт.

СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль1						

Змістовий модуль 1. . Історія зародження та формування орнаменту, його стильових характеристик від ранніх етапів до доби Ренесансу						
Тема 1. Орнамент як явище культури. Походження та ранні етапи розвитку.	2	2	-	-	-	-
Тема 2. Орнамент Стародавнього Єгипту	5	2	-	-	2	1
Тема 3. Орнамент етрусків	2	2	-	-	-	-
Тема 3. Стильові особливості орнаменту античного світу	3	2	-	-	-	1
Тема 4. Особливості східного орнаменту	4	2	-		2	
Тема 5. Встановлення та характерні риси орнаменту Візантії та кельтський орнамент	3	2		-	-	1
Тема 6.Орнаментальні структури та основні мотиви орнаменту середньовіччя	3	2				1
Тема 7. Орнамент Відродження	4	2			2	
Разом за змістовим модулем 1	25	16	-	-	5	4
Змістовий модуль 2. Розвиток орнаменту середини XVI ст. - початку XXI ст.						
Тема 1. Спільні та відмінні особливості орнаментики бароко та рококо	5	4	-	-	1	-
Тема 2. Орнамент класицизму та ампіру	2	2	-	-	1	-
Тема 3.Орнамент модерну	3	2	-	-	1	-

Тема 4..Деякі риси орнаменту Африки та Австралії	4	2	-	-	1	-
Тема 5. Особливості фомування орнаменту XXI століття	5	2	-	-	1	1
Разом за змістовим модулем 2	20	14	-	-	5	1
Модуль 2						
Змістовий модуль 3 Вступ та основні етапи встановлення та розвитку українського орнаменту						
Тема 1. Виникнення орнаменту на українських землях:трипільська культура, скіфська доба, Київська Русь.	8	4	2	-	1	1
Тема 2. Особливості орнаменту українського бароко	3	2	-	-	-	1
Тема 3. Українська сецесія в орнаменті	4	2	-	-	1	2
Тема 4. Сучасний український орнамент	3	2	-	-	-	1
Разом за змістовим модулем 3	19	12	-	-	2	5
Змістовий модуль 4. . Народні промисли України та їх значення у побуті та культурі						
Тема 1. Народні промисли як феномен культури та їх роль у формуванні національної ідентичності	2	2	-	-	-	4
Тема 2. Регіональні особливості та центри народних промислів	20	14	2	-	-	4
Разом за змістовим модулем 4	22	16	2	-	-	8

Усього годин	90	60	-	-	12	18

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Обговорення представлених здобувачами освіти презентацій науково-дослідницьких розвідок на обрані теми в контексті вивчення орнаменту світового мистецтва.	2
2	Обговорення представлених здобувачами освіти презентацій науково-дослідницьких розвідок на обрані теми дослідження українського орнаменту.	2

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Копія зразку орнаменту світового мистецтва від ранніх етапів до доби Ренесансу за вибором здобувача освіти. Формат А4, криючі матеріали. Акцент на вивчення пластики лінії й плями, кольорової гами та технічних прийомів.	5
2	Копія зразку орнаменту світового орнаменту середини XVI ст. - початку XXI ст.за вибором здобувача освіти. Формат А4, криючі матеріали. Акцент на вивчення пластики лінії й плями, кольорової гами та технічних прийомів.	5

3	Копія зразку українського орнаменту за вибором здобувача освіти. Формат А4, криючі матеріали. Акцент на вивчення регіональних особливостей (композиційної схеми, колориту, ритму, специфіки матеріалу та символіки)	5
4	Створення власної орнаментальної композиції на основі вивчених та проаналізованих зразків орнаментальної спадщини українського народного мистецтва. Формат А4,матеріал за вибором здобувача освіти.	5

Індивідуальні завдання

Науково-дослідницька розвідка: вибір теми, постановка проблеми, визначення мети та завдань, пошук матеріалу та аналіз літературних джерел, написання плану та створення презентації. Захист перед аудиторією. Тема узгоджується з викладачем та має на меті поглибити знання здобувача освіти в сфері його індивідуальних зацікавлень в контексті вивчення історії розвитку, стильових особливостей, композиційних структур, лінійної пластики, регіональних відмінностей тощо орнаменту світової культури українського орнаменту в контексті світових культурно-мистецьких процесів.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ОРНАМЕНТУ

Змістовий модуль 1. Історія зародження та формування орнаменту, його стильових характеристик від ранніх етапів до доби Ренесансу

Тема 1. Орнамент як явище культури. Походження та ранні етапи розвитку.

Орнамент як складне культурне явище, що є відображенням світогляду, естетичних і духовних цінностей суспільства. Функції орнаменту поза межами декоративності: система знаків, які передають важливу інформацію, закодовану в символах, формах і композиціях. Відображення регіональних та етнічних особливостей в орнаменті. Орнаменти як історичний маркер впливу різних епох, цивілізацій і культур. Орнамент як засіб невербальної комунікації та передачі інформації між поколіннями. Поняття мотиву, рапорту, ритму, симетрії; основні види та композиційні структури орнаменту.

Тема 2. Орнамент Стародавнього Єгипту.
Роль орнаменту в культурі та повсякденному житті єгиптян. Історико-культурний контекст. Хронологія розвитку єгипетської цивілізації: Стародавнє, Середнє, Нове царство. Орнамент у храмовій, гробничній і побутовій архітектурі. Основні принципи створення орнаменту (симетрія, ритм, композиція). Символіка орнаментів: сонце, вода, рослини (лотос, папірус), тварини (скарабей, урей), геометричні мотиви. Зв'язок орнаменту з космогонічними уявленнями єгиптян. Типи орнаментів, матеріали і техніки їх створення.

Тема 3. Особливості етруського орнаменту.
Формування етруського орнаменту та його характерні риси: геометричні мотиви (зигзаги, хвилясті лінії, ромбоподібні фігури, спіралі та меандри), рослинні мотиви (стилізовані пальмети, квіти лотоса, виноградні лози тощо), зооморфні мотиви (образи тварин, зокрема левів, грифонів, сфінксів), антропоморфні мотиви (фігури людей, сцени з міфології та релігії, особливо в розписах на кераміці та в рельєфах). Колористика, композиційні структури, матеріали та техніки. Ритуальне значення

орнаменту, пов’язане з віруваннями етрусків у потойбічний світ і зв’язком із богами.

Тема 4. Стильові особливості орнаменту античного світу. Загальні риси орнаменту Стародавньої Греції та Стародавнього Риму: гармонія, пропорційність, симетрія, чіткий ритм, відображення реальних форм природи (рослини, тварини, морські мотиви), використання геометричних побудов (кола, квадрати, спіралі) для створення складних композицій. Класичні мотиви (меандр, пальмета, акант, іоніки, букранії, фестони). Відмінності та спільні риси між орнаментами Стародавньої Греції та Стародавнього Риму. Сфера застосування та вплив на інші культури.

Тема 5. Особливості східного орнаменту. Орнаментальні традиції декоративного мистецтва Близького Сходу, Центральної Азії, Індії, Китаю, Японії та ісламського світу. Загальні риси східного орнаменту: абстрактність, стилізація, повторюваність (ритм), символізм, поєднання рослинних, геометричних і каліграфічних мотивів. Геометрія «гіріху», арабески, каліграфія та символіка ісламського орнаменту. Кольорова гама, рослинні мотиви (лотос, манговий листок «пейслі»), зображення тварин (слон, павич) та релігійні знаки (мандала, свастика) індійського орнаменту. Стилізація хризантеми, півонії, дракона, фенікса, кажана (лилика), хмар та колористика китайського орнаменту. Символізм, єдність із природою та мінімалізм японського орнаменту. Мотиви кочівницької культури (ромби, спіралі, зигзаги, звіриний стиль) у центральноазійському орнаменті.

Тема 6. Становлення та характерні риси орнаменту Візантії та кельтський орнамент. Становлення та характерні риси орнаменту Візантії як синтезу античних, східних і християнських традицій. Формотворення символічних християнських знаків (христограми, хрести, павичі, виноградна лоза) та інтеграція каліграфії у структуру орнаменту; колористика мозаїк і

книжкової мініатюри. Язичницька міфологія та філософія природи як основа розуміння структури кельтського орнаменту. Значення безперервної переплетеної лінії («плетінки»), спіралей, трискеліона та зооморфних мотивів у композиційній системі кельтських візерунків.

Тема 7. Орнаментальні структури та основні мотиви орнаменту Середньовіччя.

Роль, функція та періодизація середньовічного орнаменту у мистецтві. Відображення синтезу язичницьких традицій, християнської символіки та впливів східного мистецтва. Основні типи орнаментальних структур: геометричні, сітчасті, радіальна симетрія, фризова композиція, «мереживна структура». Місце масверку в системі формування готичних орнаментальних композицій. Співвідношення фону і візерунка. Основні мотиви та їх символічне значення: хрести, зірки та кола, меандр, виноградна лоза, акант, лілія, троянда, плющ, чортополох, леви, дракони, грифони, змії, голуби, павичі, орли, ангели, святі, біблійні сцени, маскарони. Символіка Дерева життя, риби, агнця, мандорли. Регіональні особливості романського та готичного орнаменту.

Тема 8. Орнамент Відродження.

Орнамент епохи Відродження (XIV–XVI ст.) як повернення до античної спадщини, гармонії та симетрії, прагнення до краси й досконалості. Вплив орнаменту Ренесансу на всі види декоративного мистецтва — від архітектури до книжкової графіки, меблів і текстилю. Поширення античних геометричних, рослинних і фризових мотивів, побудова пропорцій за принципами золотого перетину; світський характер орнаменту. Основні мотиви: стилізоване листя аканта, лаврові вінки, виноградна лоза, троянди, лілії, гранати, меандр, розети, фестони, гротески, кентаври, грифони, сфінкси, купідони, амфори, гірлянди, медальйони, маскарони, кесони. Техніки виконання та регіональні особливості (Італія, Франція, Німеччина, Іспанія).

Змістовий модуль 2. Розвиток орнаменту середини XVI ст. – початку XXI ст.

Тема 1. Характерні особливості орнаментики Бароко. Роль орнаментики бароко у створенні враження величі, динаміки, емоційності та складності епохи. Основні риси: розкіш, багатошаровість композиції, рясне використання декоративних елементів, динаміка та експресивність, асиметрія, вигнутість ліній, драматизм, символічність та алегоричність, поєднання контрастів, ілюзіонізм, використання позолоти. Основні мотиви: стилізоване багатошарове акантове листя, гірлянди, вінки з квітів, фруктів і листя, розетки, виноградна лоза, грифони, дракони, леви, орли, ангели, маскарони, волюти, картуші, завитки, «С-» і «S-подібні» лінії, мушлі. Регіональні особливості барокової орнаментики.

Тема 2. Еволюція орнаменту рококо. Перехід від бароко до рококо (перша половина XVIII ст.) через відмову від симетрії, використання легших, витонченіших, асиметричних і граційних елементів, пластичніших форм та висвітлення кольорової гами. Основні етапи еволюції: ранній період, розквіт, пізній період рококо. Головні мотиви: завитки, рослинні орнаменти (тюльпани, троянди, лілії), морські раковини (рокайль), черепашки, зооморфні мотиви (елегантні птахи, метелики, комахи), алегоричні та пасторальні мотиви (купідони, ангели), грайливе переосмислення античної міфології, хвилясті стрічки, рухливі й живі контури. Сфери застосування в інтер’єрах, меблях, порцеляні та костюмі; регіональні особливості.

Тема 3. Орнамент класицизму та ампіру. Історичні, культурні та соціальні контексти виникнення і розвитку класицизму (XVII–XVIII ст.) та ампіру (кінець XVIII – початок XIX ст.). Загальна характеристика орнаменту: сувора симетрія, раціональність, тектонічність, стриманість ліній і чіткість ритму. Вплив античного

мистецтва (відкриття Помпей і Геркуланума) та давньоєгипетських мотивів (в епоху ампіру). Основні мотиви класицизму: меандр, лаврові та дубові гірлянди, пальмети, букранії, фестони, вазони, ліри, розетки. Особливості орнаменту ампіру: військова атрибутика (щити, мечі, шоломи, фасції, орли), сфінкси, леви, крилаті перемоги, монограми та вінки слави.

Тема 4. Орнамент модерну. Соціокультурні передумови формування стилю модерн (кінець XIX – початок XX ст.) як реакції на еклектику та промислове тиражування. Відмова від прямих кутів і історичного копіювання, культ природних органічних форм, динамічна криволінійна пластика («лінія удару бича»), асиметрія. Стилізація флори і фауни (іриси, лілії, латаття, орхідеї, павичі, бабки, лебеді), жіночі образи з розпущеним волоссям. Регіональні школи та варіації стилю: французьке ар-нуво, віденська сецесія, німецький югендстиль, шотландська школа (Ч. Р. Макінтош) з її геометризацією орнаменту.

Тема 5. Деякі риси орнаменту Африки та Австралії. Сакрально-ритуальна природа, тотемізм та анімізм як світоглядна основа традиційної орнаментики автохтонних культур Африки та Австралії. Характерні риси африканського орнаменту: ритмічна геометризація, контрастність, лаконізм знакових систем (зигзаги, ромби, трикутники, стилізовані зооморфні й антропоморфні фігури) у різьбленні по дереву, ритуальних масках, текстилі (тканини кенте, боголан) та розписі жител. Особливості орнаментального мистецтва аборигенів Австралії: концепція «Часу сновидінь», картографічність візерунків, точкова техніка письма, використання концентричних кіл, хвилястих ліній, спіралей та слідів тварин у природній охристо-землистій гамі.

Тема 6. Особливості формування орнаменту XXI століття. Трансформація орнаменту на межі XX–XXI ст.: переосмислення постмодерністського цитування та повернення декоративності у сучасне

мистецтво й дизайн. Вплив цифрових технологій на формотворення: генеративний, алгоритмічний та параметричний орнамент, 3D-моделювання декоративних структур. Актуалізація етнічних і локальних візуальних кодів (етно-футуризм, неофольк), екологічна тематика та біонічні принципи побудови візерунків у графічному дизайні, текстилі, моді й архітектурному середовищі початку XXI століття.

МОДУЛЬ 2. УКРАЇНСЬКИЙ ОРНАМЕНТ ТА НАРОДНІ ХУДОЖНІ ПРОМИСЛИ

Змістовий модуль 3. Вступ та основні етапи становлення та розвитку українського орнаменту

Тема 1. Виникнення орнаменту на українських землях: трипільська культура, скіфська доба, Київська Русь. Архаїчні витоки орнаментальної традиції на території України. Космогонічна символіка та ритміка спірально-хвилястих, солярних і зооморфних мотивів кераміки трипільської культури (знаки води, землі, зерна, безкінечника). Художні особливості «звіриного стилю» скіфської доби: експресивна стилізація образів оленя, пантери, грифона, птахів у торевтиці та декоративному мистецтві. Синтез язичницьких оберегових знаків, візантійських канонів і східних впливів в орнаментиці Київської Русі (плетінка, крин, дерево життя, сирин, парні птахи) у книжковій мініатюрі, ювелірному мистецтві (перегородчаста емаль, чернь) та архітектурному декорі.

Тема 2. Особливості орнаменту українського Бароко. Національна самобутність українського (козацького) бароко XVII–XVIII ст. як органічного поєднання європейських барокових форм із глибинними народними традиціями. Декоративна пишність, життєствердний характер,

символізм і площинне трактування об’ємів. Провідні мотиви: пишні рослинні пагони, виноградна лоза з гронами, соняшники, мальви, гвоздики, акант, плоди граната, картуші з козацькою геральдикою, янголи-путті. Застосування орнаменту в сакральній архітектурі (ліпнина, іконостаси), стародруках, гаптуванні, килимарстві та кахлярстві.

Тема 3. Українська сецесія в орнаменті. Формування українського модерну (сецесії) на початку ХХ ст. як пошук національного стилю на основі народного мистецтва. Переосмислення мотивів народної вишивки, писанкарства, кераміки та барокової графіки у творчості В. Кричевського, Г. Нарбута, О. Сластіона, М. Бойчука, О. Кульчицької. Характерні ознаки української сецесії: поєднання плавних флоральних ліній із геометризованими народними мотивами (трапецієподібні форми, солярні знаки, стилізовані квіти), вишукана колористика в книжковій графіці, архітектурному декорі, текстилі та меблях.

Тема 4. Сучасний український орнамент. Еволюція українського орнаменту в ХХ – на початку ХХІ ст.: від збереження традиційних канонів у професійному декоративному мистецтві до сміливих авторських експериментів. Сучасне переосмислення трипільської, народної та барокової орнаментики в графічному дизайні, ілюстрації, монументальному мистецтві (мурали), fashion-індустрії та предметному дизайні. Роль орнаменту як маркера національної ідентичності та культурного спротиву в сучасному українському арт-просторі.

Змістовий модуль 4. Народні промисли України та їх значення у побуті та культурі

Тема 1. Народні промисли як феномен культури та їх роль у формуванні національної ідентичності.

Поняття народних художніх промислів, ремесел і декоративно-прикладного мистецтва; їх місце в традиційній побутовій та духовній культурі українців. Синкретизм утилітарної, естетичної та оберегової функцій народного виробу. Спадковість поколінь, канонічність та індивідуальна майстерність народного митця. Роль народних промислів у збереженні історичної пам'яті, самобутності регіонів та формуванні української національної ідентичності.

Тема 2. Регіональні особливості та центри народних промислів. Історико-етнографічне районування України та характеристика провідних осередків народних промислів за видами матеріалів і технік:

Художнє ткацтво, вишивка та килимарство: регіональні особливості технік, композиції та колористики Полісся, Волині, Поділля, Гуцульщини, Бойківщини, Лемківщини, Покуття, Буковини, Середньої Наддніпрянщини, Полтавщини та Слобожанщини (Решетилівка, Кролевець, Косів, Глиняни).

Народне гончарство та художня кераміка: технологічні та орнаментально-колористичні традиції провідних центрів (Опішня, Косів, Пістинь, Бубнівка, Васильків, Дибинці, Гаваречина).

Народний декоративний розпис та писанкарство: семантика, символіка та регіональні школи української писанки; художні особливості петриківського, самчиківського та яворівського розписів.

Художня обробка дерева, металу, шкіри, скла та плетіння: гуцульське (різьблення, інкрустація, випалювання) та яворівське деревообробництво; мосяжництво, ковальство та ювелірне мистецтво; художня обробка шкіри (тиснення, плетіння); гутне скло; лозоплетіння, соломоплетіння, бісероплетіння та витинанка.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Вивчення освітньої компоненти «Історія орнаменту та народних промислів» базується на поєднанні традиційних та інноваційних методів навчання, спрямованих на формування мистецтвознавчого світогляду, аналітичного мислення та практичних навичок стилізації й проєктування орнаменту:

1. Словесні методи:

Лекції-візуалізації та проблемні лекції — виклад теоретичного матеріалу з використанням мультимедійних презентацій, високоякісних репродукцій пам'яток світового й українського декоративно-прикладного мистецтва, архітектурного декору та музейних експонатів;

Бесіда, дискусія та метод діалогу — обговорення семантики, сакрального змісту й еволюції орнаментальних систем різних історичних епох світового мистецтва та етнографічних регіонів України;

Консультації (групові та індивідуальні) — методичний супровід під час виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ) та самостійної роботи.

2. Наочні методи:

Метод ілюстрування та демонстрування — аналіз автентичних зразків виробів народних художніх промислів (вишивки, кераміки, писанкарства, різьблення тощо), графічних таблиць, схем побудови рапорту та модульних сіток;

Музейно-експозиційний метод — опрацювання віртуальних екскурсій та фондових колекцій провідних етнографічних і художніх музеїв України та світу для вивчення регіональної специфіки промислів та очне відвідування діючих виставок та експозицій в музеях та галереях Львова.

3. Практичні та аналітичні методи:

Метод стилістичного та компаративного (порівняльного) аналізу — атрибуція орнаментальних зразків за часовою, географічною та стильовою приналежністю, зіставлення художніх шкіл і локальних осередків народного мистецтва;

Метод семантичного декодування — виокремлення та трактування символічних знаків (солярних, рослинних, зооморфних, антропоморфних) у структурі традиційних орнаментів;

Метод копіювання та графічної реконструкції — точне відтворення типових орнаментальних структур (стрічкових, сітчастих, розеткових) із дотриманням законів ритму, симетрії, пропорцій та історичної колористики;

Метод художньої стилізації та проєктного моделювання — творча трансформація історичних і народних орнаментальних мотивів у сучасні авторські композиції для подальшої інтеграції у власні мистецькі проєкти.

4. Методи самостійної та науково-дослідної роботи:

- **Інформаційно-пошуковий метод** — робота зі спеціалізованою мистецтвознавчою літературою, етнографічними альбомами, електронними архівами та каталогами;
- **Метод виконання індивідуальних завдань (ІНДЗ)** — підготовка графічних таблиць, аналітичних есе, презентацій або творчих клаузур за тематикою змістових модулів.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти з освітньої компоненти «Історія орнаменту та народних промислів» здійснюється за накопичувальною системою та охоплює поточний, модульний і підсумковий контроль.

1. Методи поточного контролю:

Усне опитування та експрес-опитування на лекціях — перевірка засвоєння базової мистецтвознавчої термінології, розуміння історичної періодизації та семантики основних орнаментальних мотивів;

Візуальна атрибуція (експрес-тестування за ілюстративним матеріалом) — розпізнавання та класифікація зразків світової й української орнаментики, визначення їхньої стильової, часової та історико-географічної приналежності;

Перевірка та захист практичних робіт — оцінювання точності графічного відтворення орнаментальних схем, дотримання модульної сітки, симетрії, ритму й історичної колористики під час виконання практичних занять;

Контроль виконання самостійної роботи — перевірка конспектів першоджерел, термінологічних словників, аналітичних таблиць, виконаних здобувачами в позааудиторний час.

2. Методи модульного контролю:

Модульні контрольні роботи (тестування та аналітичні завдання) — проведення підсумкового зрізу знань після завершення кожного з чотирьох змістових модулів (перевірка вміння зіставляти художні стилі, виокремлювати семантичну компоненту та характеризувати осередки народних промислів);

- **Перевірка та публічний захист індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ)** — оцінювання виконаних графічних реконструкцій, компаративних таблиць, мультимедійних презентацій. **3. Форма та методи підсумкового контролю:**
- **Залік (у 1-му та 2-му семестрах)** — виставляється за результатами поточної та модульної успішності здобувача освіти впродовж семестру (сума балів за участь у лекційних обговореннях, виконання практичних занять, ІНДЗ, самостійної роботи та модульних контрольних робіт). У разі недостатньої кількості балів залік проводиться у формі усної співбесіди за екзаменаційними питаннями з виконанням практичного завдання на стилістичну атрибуцію орнаменту.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ОЦІНЮВАННЯ 12-БАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти здійснюється за чотирма рівнями (високий, достатній, середній, початковий) за 12-бальною шкалою з урахуванням володіння фаховою термінологією, розуміння семантики, вміння атрибутувати й порівнювати художні стилі, а також якості виконання практичних та індивідуальних завдань (ІНДЗ).

Рівень навчальних досягнень	**Бал**	**Характеристика виконання завдань**
Високий	**12**	Здобувач демонструє системні, вичерпні знання та високий рівень мистецтвознавчого мислення; вільно володіє професійною термінологією; бездоганно відтворює складні орнаментальні системи та органічно інтегрує традиції народних промислів у власні інноваційні мистецькі проєкти.

	11	Здобувач вільно орієнтується в історії світового й українського орнаменту та народних промислів; виявляє тонке розуміння еволюції стилів і сакральної символіки; творчо застосовує набуті знання, створюючи виразні авторські стилізовані композиції.
	10	Здобувач глибоко володіє понятійним апаратом; самостійно здійснює комплексний стилістичний та семантичний аналіз орнаментальних композицій; бездоганно виконує практичні та індивідуальні завдання, демонструючи високу графічну культуру.
Достатній	**9**	Здобувач демонструє міцні теоретичні знання та практичні навички; аргументовано зіставляє художні стилі, виявляючи спільні риси й локальну самобутність; графічно точно відтворює орнаментальні структури та демонструє вдалі спроби стилізації мотивів.
	8	Здобувач впевнено класифікує орнаменти різних епох і регіонів України; розкриває основне символічне значення мотивів; якісно виконує графічні реконструкції та ІНДЗ, проте потребує уточнень під час порівняльного аналізу близьких художніх стилів.
	7	Здобувач загалом вільно оперує базовою термінологією; правильно визначає історико-географічну приналежність основних зразків орнаментики та виробів народних промислів; самостійно відтворює типові орнаменти з незначними технічними чи стилістичними похибками.

Середній	**6**	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал на базовому рівні; правильно класифікує типові орнаментальні схеми (стрічкову, сітчасту, розеткову), але відчуває труднощі з виокремленням семантики та порівнянням стилів; практичні роботи виконані за зразком задовільно.
	5	Здобувач розрізняє окремі історичні стилі орнаментів та види народних промислів, але не може обґрунтувати їхні характерні риси; послуговується обмеженим колом термінів; у практичних та індивідуальних роботах припускається композиційних неточностей.
	4	Здобувач на репродуктивному рівні називає основні види орнаментів (геометричний, рослинний, зооморфний); має загальне уявлення про провідні осередки народних промислів; практичні завдання виконані схематично, з порушенням пропорцій та колористики.
Початковий	**3**	Здобувач має уривчасті знання про походження орнаменту та народні промисли; плутає базові терміни (мотив, рапорт, ритм); виконує прості зарисівки за зразком лише зі сторонньою допомогою, не розкриваючи їхній зміст.
	2	Здобувач відтворює окремі фрагменти навчального матеріалу на рівні елементарного розпізнавання («так/ні»); припускається грубих помилок у визначенні епох і регіонів; практичні графічні роботи відсутні або розпочаті без розуміння побудови.

1 Здобувач освіти не розпізнає основні види орнаментів та осередки народних промислів; не володіє базовою термінологією; практичні та індивідуальні завдання не виконані.

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Для якісного проведення лекційних і практичних занять, а також організації індивідуальної й самостійної роботи здобувачів освіти з освітньої компоненти «Історія орнаменту та народних промислів» використовується таке матеріально-технічне та інформаційно-методичне забезпечення:

1. Навчальні приміщення та спеціалізоване обладнання:

- **Лекційна аудиторія.**
- **Мультимедійне обладнання:** персональний комп'ютер (ноутбук) із підключенням до мережі Інтернет, мультимедійний проєктор та екран (або інтерактивна панель) для демонстрації візуального ряду, високої роздільної здатності репродукцій і віртуальних екскурсій.

2. Наочні посібники та навчально-методичний фонд:

- **Методичний фонд робіт здобувачів освіти** попередніх років (графічні копії історичних орнаментів, таблиці модульних побудов, стилізовані композиції).
- **Натурний фонд зразків українських народних художніх промислів:** автентичні та реконструйовані вироби народної вишивки (рушники, сорочки, зразки швів), ткацтва і килимарства, гончарства (опішнянська, косівська, гаварецька кераміка), писанкарства, художньої обробки дерева (різьблення, інкрустація), плетіння з природних матеріалів та витинанки.

- **Друковані наочні матеріали:** репродукції пам’яток світового й українського мистецтва, етнографічні альбоми, атласи орнаментів, таблиці кольорознавства та схем побудови рапорту.

4. Інформаційно-комунікаційне та бібліотечне забезпечення:

- **Бібліотечний фонд закладу освіти:** підручники, навчальні посібники, мистецтвознавчі монографії, каталоги музейних колекцій та фахові періодичні видання.
- **Доступ до цифрових архівів та онлайн-колекцій** провідних музеїв України та світу (Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття, Музей Івана Гончара, Національний музей декоративного мистецтва України, Британський музей, Лувр, Метрополітен-музей тощо).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Д. Український орнамент // Українська культура: лекції за редакцією Дмитра Антоновича. – К., 1993. С. 385–404
2. Асєєв Ю. Джерела. Мистецтво Київської Русі / Ю. Асєєв. – Київ : Мистецтво, 1980. – 214 с. Асєєв Ю. Джерела. Мистецтво Київської Русі. – К., 1980.
3. Баран В., Баран Я. Історичні витоки українського народу. – К., 2005
4. Біляшівський М. Дещо про українську орнаментику/Микола Біляшівський. – Київ: Сяйво, 1913 №3. С. 72 – 78.
5. Винничук В. Орнамент у вишивці та ткацтві Волині / Винничук В. – Луцьк: Надстир’я, 2004, 160 с.
6. Босий О.Г. Міф. Символ. Орнамент : історія, символіка та комп. укр. орнаментики / Олександр Босий ; Кіровогр. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка, Нац. музей архіт. та побуту України. — Вінниця
7. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі. – К., 1988.

8. Булгакова – Ситник Л. Подільська народна вишивка. (етнологічний аспект) / Булгакова – Ситник Л. – Львів: Ін. – народознавства НАН України, 2005. 338 с.
9. Вишивка козацької старшини XVII–XVIII століть : каталог колекції Чернігівського обласного історичного музею ім. В. В. Тарновського. – Київ : Родовід, 2001. 199 с.
10. Войтович В. Українська міфологія / В. Войтович. – Вид. 2-ге, стер. – К. : Либідь, 2005. – 663 с.
11. Горський В. Нариси з історії філософської культури Київської Русі. – К., 1993.
12. Гуцульська вишивка: з колекції Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського / ред. О. Никорак. – Київ : Родовід, 2010. 200 с. : іл.
13. Єремеєв І., Єфименко В. Культура Середньовіччя. Культура Відродження. — К., 1994.
14. Запаско Я. Пам’ятки книжкового мистецтва: Українська рукописна книга. – Львів, 1995.
15. Захарчук-Чугай Р. В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР /Р. В. Захарчук-Чугай. – К. : Наук. думка, 1988. 190 с.
16. Історія світової культури. — К., 1999. Кучменко Е. Людина і природа в культурі Китаю. — К., 1999Мец А. Мусульманський Ренесанс. — М., 1973
17. Історія української архітектури / Ю.С. Асєєв, В.В. Вечерський, О.М. Годованюк та ін. За ред. В.І. Тимофієнка. – К., 2003.
18. Історія української вишивки = History of Ukrainian Embroidery: книга-альбом / Т. Кара-Васильєва. – К.: Мистецтво, 2008. 464 с.: іл. ISBN 978-966-577-188-3.
19. Кара- Васильєва Т.В. Сучасна українська вишивка / Кара – Васильєва Т.В. – К.: Знання, 1986. 46 с.

20. Кара-Васильєва, Т. Історія української вишивки: книга – альбом. – Київ : Мистецтво, 2008. 464 с. : кол. іл.
21. Кара-Васильєва Т. В., Українська народна вишивка / Т. В. Кара-Васильєва, А. О. Заволокіна ; [Голов. ред. С. Головко]. — К. : Либідь, 1996. — 91, [3] с., [8] арк. фот. — Бібліогр.: с. 91.
22. Кара-Васильєва, Т. В. Українська сорочка : Хрестикова техніка, лиштва, вирізування, виколювання, коса гладь : Альбом / Т. В. Кара-Васильєва. — К. : Томіріс, 1994. — [32] с. : кольор. іл.
23. Крвавич Д., Овсійчук В., Черепанова С. Українське мистецтво: Навч. посіб.: У 3-х ч. Ч. 2. – Львів, 2004.
24. Лєпахін В. Ікона та іконічність. – Львів, 2001.
25. Ловга О. Вишивка Східного Поділля : структура орнаменту та спроба інтерпретації образів : за матеріалами однієї етногр. зб. : [альбом] / Тетяна Причепій, Євген Причепій ; [фото: В. Куделя ; пер. англ.: Д. Дмитриків ; ред.: Н. Гончаренко]. — Київ : Родовід, 2016. — 341, [2] с. : кольор. іл. — Бібліогр. у тексті.
26. Логвин Г. Софія Київська. Державний архітектурно-історичний заповідник. – К., 1971.
27. Лозко Г. Українське язичництво. – К., 1994.
28. Матейко К. Український народний одяг: етнографічний словник / Відп. ред. Р. Кирчів. НАН України. Інститут народознавства. – К.: Наукова думка, 1996. – 196 с.
29. Мистецтво Київської Русі: Альбом /Авт.-упоряд. Ю.А. Асєєв. – К., 1989.
30. Міхеєв В., Шрамко Б. Археологія залізного віку Східної Європи: Навч. посібник. – Х., 2000.
31. Мозолевський Б. Скіфський степ. – К., 1983.
32. Мозолевський Б. Товста Могила. – К., 1979.
33. Найден О. Іконографічні і вербальні образні форми у народному мистецтві // Народне мистецтво. 2005. № 1–2, 3–4.

34. Павлуцький Г. Історія українського орнаменту / Павлуцький Г. – К.: ВУАН, 1927.
35. Нікітенко Н. Собор св. Софії в Києві. – К., 2000.
36. Овсійчук В. Українське малярство X – XVIII століть. Проблеми кольору. – Львів, 1996.
37. Овсійчук В., Крвавич Д. Оповідь про ікону. – Львів, 2000.
38. Підлісна Г. Світ античної культури. — К., 1889. 75. Полікарпов В. Лекції з історії світової культури. — К., 2000
39. Рижов С., Бурдо Н., Відейко М., Магомедов Б. Давня кераміка України. – К., 2001.
40. Свйонтек І. Покутські вишивки Прикарпаття. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : [вишивки кін. XIX – першої половини XX ст.] / Ірина Свйонтек. — Львів : Апріорі, 2018. — 89 с. : фотоіл. — (Серія ”Вишивки Прикарпаття”. Галичина Покуття: ІваноФранківщина, ч. 1: Узори вишивок Городенківського району; альб. 2). — Бібліогр.: с. 87-89.
41. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / Михайло Селівачов. – К. : Ред. вісн. «АНТ», 2005. – 400 с.
42. Січинський В. Історія українського мистецтва: Архітектура. – Т. 1. – Нью-Йорк, 1956.
43. Сокальська вишивка : з фондів Музею народної архітектури та побуту у Львові : [альбом / авт., упоряд., підгот. матеріалів Н. Гаврилів ; ред.: І. Лемко]. — Львів : Апріорі, 2018. — 27 с. : іл.
44. Станкевич М. Витинанки і штучні квіти: порівняльний аспект / М. Станкевич // Мистецтвознавство : зб. наук. пр. – Л. : [б. в.], 2008. – С. 49–62. 8. 100 найвідоміших образів української міфології / В. Завадська, Я. Музиченко, О. Таланчук, О. Шалак ; за заг. ред. О. Таланчук. – К. : Орфей, 2002. – 448 с.
45. Степовик Д. Іконологія й іконографія. – Івано-Франківськ, 2003.

46. Традиційна народна вишивка, як складова українського одягу (ХХ ст.): навч. посіб. для студентів ВНЗ / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т мистецтв ; [авт.-уклад.] А. В. Варивончик. – Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 107 с. : іл.
47. Українська вишивка / [упоряд. Л. Дем'янишина]. – Одеса: ТЕС, 2018. 509 с. : кольор. іл. – Назва суперобкл. : Українська вишивка. Північно-Західне Причорномор'я.
48. Українські рушники: Історико-культурологічне дослідження. – Львів: Кальварія, 2003. 230 с. : іл.
49. Фартинг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення / С. Фартинг. – Харків : Vivat, 2019. – 576 с.
50. Чмихов М. Давня культура: Навч. посібник. – К., 1994.

1.